

– *Oui, chambre 512...*

Kerner leintett a fiúnak, majd hirtelen sarkon fordult, és a nő szavába vágott:

– Nem gondolod, Szilvia, hogy iszonyú nevetséges ez az egész?

– *Quoi?* – Sylvie Bertrand a jobb kezében a telefonkagylót szorongatta, a másikkal pedig egy gázsprayt tartott maga elé.

Kerner felsóhajtott, és odasétált az ágyhoz, hogy felemelje róla a fekete napszemüveget. A nő azonnal a melle elé kapta a sprayt, de – talán bénultságában – nem merte megnyomni. Nem: dermedten, félelemtől reszketve hagyta, hogy a londoner visszategye a szemüveget az arcára.

Kerner elégedetten mérte végig.

– Most elmegeyek – suttogta alig hallhatóan, és lábujjhegyre állva puhán megérintette a szájával a nő meleg homlokát. A sprayből gáz szökkent ki, de ő akkor már az ajtónál járt: kinyitotta, és kilépett a folyosóra. A vörös szőnyegen azért megtorpant: megfordult, hogy még egyszer visszapillantson a félig behúzott ajtó részén át. Sylvie Bertrand remegve állt az oszladozó gázfelhő mögött, és a homlokát törölgette, mintha ledörzsölhetné róla a csók nyomát; a másik kezében lógó telefonkagylóból torz, rikácsoló hang tört elő.

Kerner halványan elmosolyodott, aztán becsukta az ajtót, a haját lesimítva a lifthez sétált, beszállt, majd megnyomta a gombot a tetőre.

Kolozsvári Papp László

MANÓ ÚR SZERELME

A KOLOZSVÁR ciklusból

Télen, ha a *Sípos* bezár, Manó úr, a latin nyelv és a stílus tanára és Holló úr, a szó-fukar hegedűs elüldögél még a barátságos sarokasztalnál. A helyiséget barnás fény borítja, az enyvszínű faburkolat meleg sálként futja körbe a falat, kint macska nyávintja el magát fázósan, szereleméhtelenül, s lassan hullni kezd a tartós kolozsvári hó.

A doktor úr, a szerkesztő úr, az ügyész úr és a többiek már elpályáztak. Ők ketten egyfelé laknak. S a záróra? Ugyan kérem! Ha majd a kedves vendégnek vagy tán barátoknak, még inkább testvérnek távozni tetszik.

Holló úr kinéz az ablakon – ugyan mit láthat a sötét éjszakában? –, s hallgatagságára rácáfolva, ő töri meg a csendet.

– Tudod, Manó, arra gondolok, hátha épp ez lesz az a bizonyos éjszaka.

Manó úr nem kérdez, nem szól. Holló úr egész biztosan be fog vágni a megfelelő pillanatban, csak a lelkében kijelölt két vagy kétezer szünetet kell kivárni. S lám, emelkedik is vállhoz a hegedű, hegedűhúrra a vonó.

– Beszélük, hogy havas éjszakákon Kolozsváron, egyetlen alkalommal egy évben, évtizedben, láthatóvá lesz minden hóember, aki csak épült a város történelmében.

Sípos Gedeon úr hallja a szót, megáll a ringatózó hajópadlón, s megáll benne az ütő. Kiszáratva egy messzely pálinkát s három tömzsi-torkos poharat állít az asztalra. Leül kéretlenül.

– Hogy mondta, Holló úr? Hóemberek? A város minden hóembere? De hiszen az nem lehetséges!

Sípos úr szinte kiált. Becsületes eszének minden sejtje tiltakozik, visít a feltevés ellen, egyszersmind valamiféle vágyott nagy-nagy rend és igazságtétel forrósága járja át. Igen, ez volna az! A megoldás! De hogy minek a megoldása, azt Sípos úr nem tudja, nemhogy szóvá tudná tenni. Homloka hát fénylő vaktükör, sem ő magát, sem más magát benne nem láthatja meg.

– Pedig úgy igaz! – emelkedik meg Holló úr kellemes tenorbaritonja. – Egyszer már magam is láttam.

Sípos úr, a fogadós azonban már annyira szeretné, ha így volna, ha a város minden hóembere...! Együtt, egy éjszaka! Annyira, de annyira úgy volna jó, hogy Holló úr mondhatta volna azt is: tréfáltam, Sípos uram, pü-pü, nem jár!, Sípos úr már hiszi, vágyja, követeli a sorstól, Égtől és Földtől, Mennytől és Pokoltól...! Úgy legyen, az legyen, az volna ám a hecc, a tréfa! Az igazság. A megmutatás! Egy Síposnak való, aki fogadós ugyan, s vannak ennél különb foglalkozások is. Sípos úr gondolatban kalapot emel a söröskocsisok előtt, irigyli a vasúton szolgáló postásokat, akik a Csucsá és Kolozsvár közti személyen, a jól fűtött postakocsiban szortirozzák a leveleket, fekete keretes pápaszemmel az orrukon, s hajnaltájt megropogtatják elmerevedett derekukat, kinéznek a postavagon ablakocskáján, s egy jegenye hegyéből is meg tudják állapítani, hogy – elhagytuk már Mérát, mindjárt Bácsban vagyunk, onnan már csak egy ugrás Kolozsvár. Az ilyen vasúti postás pedig csak a Kővári-telepen lakhat... úgyhogy...

Sípos úr észbe kap: megint elragadta ez az átkozott képzelete, 'sze még elmulasztja Holló úr szavait.

– ...és ott magaslott a sok-sok hóember, a Mátyás utcán még csak-csak lejutott az ember a Karolina térre, de ott úgy sorakoztak az Izabella utca és a Víz utca torkában, mint hatalmas, egymáson nagyságban, erőben túltevő strázsák! Vissza kellett jönnöm a Szentlélek utcáig, hogy azon át nyomakodjam ki a Sétatéri utcára, onnan le...!

Sípos úr figyelme azonban újfent elszóródik. Nem kíváncsi, mit keresett Holló úr azon a téli éjszakán az Óvárban, az efféle haszontalan művészember mindenfelé bódorog. Sétál! Gáláns útjai vannak! Bolond! Hanem azok a hóemberek... Amint kúpos test törökbsa-hashoz feszül, gőgös répaorr hegyén jégcsap fityeg, évszázadok minden seprűnyele nyúlik a magas, hideg éjszakába, az égnek, s a faszén szemek nem parázslódhatnak a hóarchban, de mintha csak parázslának! És megannyi arckifejezés – őt, Sípos urat, megannyi részeg kuncaft bölcs vendéglátóját kérdezzék csak meg –, száz-ezer arckifejezése lehet az embernek, s akkor miért ne a hóembernek is! Kásás, holdvilág-, ló-, bohóc-, kanonok-, banya- és menyasszony-, őrmester- és szakaszvezető-, násznagy- és após-, hetvenkedő koldus és bús tábornok arcú hóemberek vannak! Lenniük kell!

– Igyanak! – magázza le elábrándozottságában Sípos úr barátait, holott ilyenkor már tegeződnek, mindig tegeződnek, csak akkor urazzák egymást, ha zsúfolásig a *Sípos*.

Őt nem kell biztatni, tölt a messzelyből, fölhajta, belebámul a mennyezetsarki koromos pókhálóba. Odalátni a nagy légy vértelen tetemét, még a nyárról maradt.

És egyszerre mindnek kell lenniük!, lódítja tovább a Sípos úr baltafejében – balta-

fejűnek is kell lennie! – az ész t a legurított pohárka. Ezek, együtt, annyi évszázadból, ezek aztán megmutatják! Igaz, hogy csak egyszer egy évben, évtizedben, havas téli kolozsvári éjszakákon; de megmutatják! És itt, az ő városában! Az Egyenlítő mentén már csak azért sem mutathatják meg, mert ott nincsen hó! Hogy is mondta Holló úr: a történelemben!, tehát ha valamikor, a történelem előtti időkben az Egyenlítőnél is hideg volt, az ott épült hóemberek nem érvényesek. Ezzel kiesik a világ egyharmada. Tengereken, óceánokon hull ugyan a hó, de nem épül hóember. Tán jégablán, lehet, meglehet... Ámbátor vegyük csak Nansent, s Sípos úr veszi, hiszen olvasta az *Utazás az úszó jégen* című könyvét, meg is van neki, Dante-kiadásban, szép kékeszöld, aranyszínű vonalak, és egy földgolyó van rajta, Sípos úr üveg alatt tartja, hogy ne porosodjék... na tehát Nansen sem ír arról, hogy hóembert építettek volna, pedig idejük épp volt rá azon a jégablán, s akkor az egy évelő hóember lett volna, hiszen tán egy évszázadon át is sodródhatott volna ide-oda az óceánon, vagy odafagy a jégablája a jégmezőhöz... de nem!... elvitte volna az első nagy sarkvidéki vihar, iszonyú szélviharok vannak arrafelé!

Hol is tartottam?, kérdi magától Sípos úr, aki módszeres elme.

Igen, itt, ebben a városban a legelképzelhetőbb a hóemberek évi gyülekezete, s itt is van erre a legnagyobb szükség! Hogy mutassa már meg valaki a világnak, az emberiségnek, az amerikai elnöknek és a római pápának, hogy él még... Sípos úr képzelete itt megbicsaklik, rémlik neki, hogy az *él még* mintha valami híres citátum első két szava volna, hallotta, beszéltek az urak vagy ki tudja, kicsoda, annyi ember fordul meg a *Síposban*, itt a Postakert utca és a Szappan utca között, majdnem kinn a Kossuth Lajos utcánál, hogy nem csoda, ha elfelejtette...

– Manó! Hogy folytatódik az, hogy *él még*...? Ki *él még*? – kérdi Sípos úr, s Manó úr egy csöppet sem csodálkozik.

Elmélázik, s visszakérdez:

– Él még Bánk?

– Ó az! – kiáltja Sípos úr. – Ó az.

Manó úr őt sem kérdezi meg, miért kérdi ezt ebben a hideg éjszakában megbúvó meleg kocsmasarokban, kilöki vagy nem löki ki az esze kereke, ha akarja, s ha nem, örök feledésbe őrli.

S Sípos úr valóban messze jár már, délceg, görnyedt, sudár, kehes hóembereket lát a történelemben, s megtesz egy jó nagyot, félelmetest, rettenetest őrnek oda, a fekete ablakszem elé. Kellott ott állnia egynek, mit egynek, száznak!, hiszen hóemberépítésre való a két utca, a Postakert és a Szappan fordulója, melyet lemetsz a Kossuth Lajos, s határol a másik oldalon a Brassai utca. És vonulnak, vonulnak, biztos zászlót is lobogtatnak, harci kürtöt is fújnak a téli kolozsvári éjszakában.

– Soha senkinek még csak nem is említettem, lehet, hogy neked se fogom elmondani – mondja Manó úr Holló úrnak, miközben a havat tiporják a Kétvízköz felé menet.

S mintha csak ítélezett volna, hallgatásba süpped. Az Eötvös utcán lépkednek, Holló úr a Közvágóhid téren lakik, ahol az ószer van a hétvégeken, Manó úr távolabb, a Krizbai utcában. Néha olyan közel van ott a városhoz, néha olyan távol. Nem érti! Benne lappangana az ok?

Holló úr hallgatagsága azonban a némát is szólásra bírná. Nem lehet üresen hagyni azt az úrt, amit az ő szavanemszólása hagy a térben. Ingerel is, de legtöbbször vonz,

mint örvény, mint konyhai tölcsérből fekete lyukká táguló folt a semmiben, odavonzza a szó fényét, ha van szó és fénylik. És hogyne fénylett volna a szemérmes férfivallomás a hóhullásban:

– Azt hiszem, szerelmes vagyok. De nem biztos. És most már el se mondhatom.

Ezt mondta Manó úr, a latin nyelv és a stilsztika tanára, Holló úr szót se fűzött hozzá, csak meglassítja a lépéseit, mire Manó úr megáll, s mesélni kezd.

Klotild kisasszonyt is jól megnézte magának minden kolléga a tanári karból. Lopva utána néztek a folyosón, hogy lám csak, a bokája... Megpróbálták áthatolni a három dioptriás vagy hány dioptriás szemüveglencséjén, hogy hadd lássuk, milyen a szeme formája; de csak két nagy bagoly szem nézett vissza az üvegen át, kifejezéstelenül s kissé tán bután.

A nők meg-megránduló orrtővel, ráncba szedett szemsarokkal figyelték, mint éber börtönörök az új rabot. Az osztályok azonban, ahol francia nyelvet tanított, hamar és zökkenőmentesen vették tudomásul az ijedt csicsérgésre emlékeztető magyar beszédét. Aztán egyszer, akaratlanul franciául szóltam hozzá, kettesben voltunk a tanári szobában, ő franciául válaszolt, s kiderült, hogy franciául egészen más a hangja, mintha nem is ő lett volna az.

– Ennek akkor nem tulajdonítottam semmi jelentőséget – jegyzi meg Manó úr, s mintha csak azt akarná jelezni, hogy a történetben itt fordulat áll be, hirtelen befordul az Esterházy utcába, pedig arra nagyon ritkán járnak. Holló úr lágyan követi, az ember nem is tehet más mozdulatot, mint lágyat, az ilyen havazásban.

Kék, szürke és igazán nem csúfságból mondom, a változatosság kedvéért néha késszürke ruhákban járt, haját kellemetlen asszociációkat keltő kalácsba fonta, vastag harisnya volt a lábán nyáron is. A dolgozatfüzeteket úgy hullogatta el, mint leveleit ősszel a fa, az igazgató úr figyelmeztette a negyedik eset után, hogy az tán mégsem járja, hogy a gyerekek kopogtassanak be álnok arccal a tanáriba, hogy tanárnő, kérem, találtunk egy füzetet a folyosón, nem a tanárnőnek tetszett elveszíteni? Mivel azonban ez nem segített, az igazgató személyesen jelent meg az osztályokban, ahol Klotild kisasszony tanított, s kijelölte azt a gyereket, aki a füzetcsomót vitte Klotild kisasszony után, ha dolgozatot íratott.

Volt még egypár furcsaság nála, de ezeknek nincs közük a történethez.

– Mik? – kérdi váratlanul Holló úr, s ezen Manó úr annyira meglepődik, mintha álmából ébredve az opera zenekarában találná magát, klarinétal a kezében. Klarinétozni ugyanis éppenséggel nem tud.

Néha csak a fél cipőjéről törölte le a port, és... Igaz, hogy ezt csak én vettem észre. Felháborodottnak ható csiviteléssel védte tanítványait, különösen a lányokat; de ez természetes volt, bő képzeletű igazgatónk főleg a lányokat gyötörte a fizikaóráin éppúgy, mint a tanári konferenciákon. Fiatallégyek nem udvaroltak neki, vagy ez nem is az ő furcsasága volt? Az övé volt, csak azt nem lehetett tudni, miképpen az övé. Ujján vékony aranygyűrűt viselt, ezt le-lehúzta, s gurigázott vele a hatalmas tanári asztal zöld posztóján. Jól jegyezd meg ezt az asztalt, Holló, ő a főszereplő. Talán tíz méter hosszú is megvan, szélessége szinte kettő, valamennyien köré férünk, vannak híres helyek mellette, legenda övezte székek, ahonnan kihaltak negyven-ötven év után öreg barátok, s a szék támlatartói aztán úgy meredeztek, mint két felkiáltójel, ami elől eltűnt a mondat... Klotild kisasszony pedig gurigázott a gyűrűjével, s ez annyira odavonozta a tekinteteket, hogy az igazgató egyszer meg is róta érte, hogy ő így nem tud beszélni, meg lehet örülni attól, hogy a gyűrű hopp, majdnem legurul az asztalról, de aztán

mégse és soha. Klotild kisasszony engedelmesen felhúzta, de aztán ismét levonta az ujjáról, s úgy gurigázott vele tovább, mintha mi sem történt volna.

Én is megbámultam, nem többször, mint mások; de hogy mások hányszor és mijét nézték meg, azt persze nem tudhatom. Hátról, oldalról nézve lapos volt, mint a deszkakerítés, nyaka vékonyan és fonnyadtformán állt ki a kosztümkabát két válltömése közül, vagy egyszerűen nem volt nyaka, eltűnt valamiféle ruhaneműben, a nők olyanokat tudnak kitalálni, hogy az embernek megáll az esze, olyan ruhaneműket, hogy...

Manó úr gyanakodva elharapja a mondatot, s gyanakodva fölnéz a magas Holló úrra. Holló lenéz rá, de ez nem igaz, a magas férfiú mindenkire alulról fölfelé néz, ami lehetetlen, hiszen ő a legmagasabb a társaságban. A szemétől van, vélekedett Gordon szerkesztő úr, s a cinikus Szamossy doktor élénken bólogatott, amikor ezt megbeszélték, megállapítva, hogy Holló úr olyan rég néz fel a karmesterekre a zenekari árokból, hogy már csak alulról fölfelé tud nézni akkor is, ha a feje magasabban van a másikénál, mint most is, amint ott állnak ketten az éjszakai kolozsvári havazásban a Zsidó templom utcában végződő Esterházy utca sarkán.

A hóízegés elaltathatja Manó úr gyanúját, hogy tán olyan szent dolognak, miszerint a nők elképesztő ruhaneműket tudnak kitalálni maguknak, Holló úr nem tulajdonít kellő jelentőséget, s folytatja a pánik hangjait magában elegyítő vallomást.

Kérlek szépen, ez a nő jelentéktelen volt és csúf! Háta dőlt kazal, járása ki-kihagyó motor, kopp-kopp-csossz, kopp-kopp-csossz, szája nem gonosz, de nem is szelídke, afféle elégedett nő szája, ám kegyetlen sem. Télen fekete kabát volt rajta, olyan puha, bársonyos szövetből, amelyet mifelénk nem árulnak. Angol szövet? És rajta párhuzamos árokszerű bevarrások, új volt s ódivatú egyben... milyen furcsa: Kolozsváron az Esterházy a Zsidó templomban ér véget!, néz föl Manó úr, a stilisztika tanára az utcaablákra. Klotild kisasszony tehát maga volt a megtestesült elhagyatottság és valamilyen formában a kihívás. Provokáció, ha nevezhetjük annak a mélyen elföldelt aknát, ami fölött emberek járnak, szekerek zörögnek, s tán soha semmi fel nem robbanthatja vagy éppen ellenkezőleg, a robbanás már nem várat sokáig magára.

Nem váratott!

Tavasszal történt. Bent felejtettem a tanáriban egy könyvet, amire már rég készültem, s tudod, hogy van az, a könyv, a rég vágyott, és az olvasás, a megszentelt pillanatú, ezeknek találkozniuk kell, ez olyasmi, amiért érdemes élni. De minek szaporítom a szót, öreg barátom, egyszerűen felöltöztem, pedig már pizsamakabátban voltam, s innen, a Krizbai utcából visszamentem a gimnáziumba.

És volt előérzetem! Soha annyira nem vett elő az az érzés, hogy én is ott voltam diák, az unitereknél, s hogy akkor sem volt szabad diáknak a fölépcsőn járnia. De immár mint tanár úrnak ez is szabadságomban áll, és mégis félek nekivágni, mintha tilosban járnék, mintha lecsaphatna rám a legvéletlenebb véletlen minden véletlenek közt. A véletlen pedig lesben állt, vigyorgott, s nézte, amint közeledem. Nevezz ki, ezt persze utólag találtam ki, de most sem tudom magamnak találóbban leírni azt, amit éreztem, amikor fölmentem a fölépcsőn, elindultam a folyosón balra, pincsesötét volt, s én nem gyújtottam meg a folyosólámpát, nem is tudtam, hol van a kapcsoló, azóta, s épp a történet miatt, kerestem és megtaláltam, a folyosó rövid szakaszon teljesen kivilágítatlan, aztán jobbról, a tanári szoba ajtaja fölötti ablakból, s balról, egy tanterem ajtaja fölötti ablakból kivetülő fény világítja meg. Nappal. De este volt, teljes némaság, a pedellus még nem jár körül a folyosókon, nem zár, csuk be minden ajtót, nyitva feledett ablakot. A némaság harapható volt, s tetszett, hogy félek egy kicsit valamitől.

Aztán megláttam a tanári ablakán kiszűrődő fényt, s valamiért lopakodni kezdtem, valami azt súgta, hogy emelkedjem lábujjhegyre, ezt ugyan nem tettem meg, de olyan halkan rakosgattam a talpam, mint a medve, mint most itt a hóban, az utcán.

Manó úr benéz a kertek közt eltűnő Malomárokba, megborzong a hópolyheket elsodró fekete víz látványától, s folytatja most már valamiféle bős elszántsággal.

Miért nem kopogtattam az ajtón? Miért kopogtassak a tanári ajtaján? Ott az én helyem is, mint a latin nyelv és a stílusztika tanárának. De akkor miért nyomtam le úgy a kilincset, hogy hacsak meg nem csikordul, némán forduljon, ahogyan zajtalanul hull a Malomárokba a híd korlátjáról lesodort hó? Azt kell mondanom erre, barátom: nem tudom, nem tudom, nem tudom. Csak az biztos, hogy nem volt rá semmi okom. A csöndes esti iskola? A hely alvó szelleme, szemben azokkal a szellemekkel, melyek éberen őrködnek, járják táncukat, tombolnak mindenkiben, aki betéved régi iskolájába? Én pedig úgy tévedtem oda, mintha nem volnék hosszú esztendőök óta tanára a híres intézménynek. Mintha régi diákja volnék, amiképpen az is vagyok, csak hogy hosszú esztendőök óta nem találkoztunk volna, ő, a régi iskola, s én az ő magzata. A héjből kihullt mag, mely nem eredt meg a század kőkemény talaján, s még sodródik szélben, helyet változtat cipőtalpredőkben, amíg... Vagy amikor végül benyitottam, miért csúsztam be az ajtón, ahogyan könyv csúszik a helyére a polcon, némán és odavalón, kissé mégis idegenül, hogy aztán helyét meglelve álljon ott, s nézze, csak nézze évtizedeken át egy család életét, beletörődjék, hogy a nagypapa őt már biztos nem fogja elolvasni, az apa sem, de tán a fiú, hogy aztán rezignáltan reménykedni kezdjen a még olvasni sem tudó unokában, aki föl sem éri a polcot, ahonnan ő micsoda viharokat és bizony azt a szerelmet is láthatta, amiből az az apa fogant, akinek az unokája odalent randalírozik a szőnyegen...

Holló úr szeretettel és megbocsátással nézi barátját, aki hógolyót gyúr a korlátról gyűjtött hóból, s behajítja a Malomárokba. A csobbanást elnyeli a hószakadás.

És miután beléptem, mit beléptem, besurrantam az ajtón, miért hajoltam előre, hogy beláthassak a tanári szoba legmélyére: van-e ott valaki, hiszen az ajtóból ezt nem láthattam? És miért voltam biztos, hogy van ott valaki, holott nem láttam senkit? A láda, amiben az összetekert térképek állnak, az takart el, illetve az s a rúdra föltekert térképek csokra. Az *Ázsia*-térképet nem tekerték szorosra, az arcom magasságában ott volt a felirat: *ÁZSIA* hegy- és vízrajzi térképe, s ott kígyózott a tenger kékjén a fekete betűsor: *Dél-kínai-tenger*.

És akkor következett egy sor pillanat, melynek mindenikét le kellett késnem, mint a vonatot, hogy úgy történjék minden, ahogyan történt. Be akartam sétálni a tanári közepébe, hogy odamenjek a helyemhez az asztalnál, de előbb sétált be a terem túlsó végében valaki az asztalfőhöz. Kopp-kopp-csossz! Klotild kisasszony volt az. Abban a pillanatban majdnem megszólaltam, mondván: csak én vagyok az, itt felejtettem azt a könyvet, már itt se vagyok! De lekéstem a pillanatot, s a következő pillanatban már nem szólhattam, mert elakadt a lélegzetem: Klotild kisasszony hátranyúlt a tarkójához, s a következő percben végigomlott a haja az arca két oldalán, én pedig olyan világosan láttam a kellemetlen képzettársításokat keltő konty kibomlását, mintha valóban láthattam volna, mintha nem szemből látom, a térkép papírbúvóhelyéről a kisasszonyt, hanem hátulról, karnyújtásnyírról. Kisvártatva eszembe jutott, hogy megköszörülöm a torkom, de ezt is elkéstem, s többé már nem tehettem meg. Végül azt a másodpercet késtem el, amikor még kilopózhattam volna, vagy úgy igaz inkább: amikor még nem gyökerезik földbe a lábam.

Mert ami azután történt, az velem, de nélkülem történt, s engedd meg, barátom, hogy ez a megfogalmazás, látni fogod, méltó a stilsztika professzorához.

Klotild kisasszony letette a szemüvegét a zöld posztóra, egyszersmind kitérte az öklét, s tenyeréből a szemüveg mellé hullogatta a kontyából kihúzgált hajtűket. Fejét megrázta, mint aki nem biztos benne, hogy haja sátorszerűen keretezi az arcát. Holott ez volt a helyzet, mégis a hajfonatok lágyabban, ha szabad ezt az ide igazán nem illő szót használnom: porhanyósabban helyezkedtek el a fejrázás után. Olyan természetes rendben, amelyet csak ők, a hajfonatok és persze Klotild kisasszony tudott róluk. És azzal is tisztában vagyok, Holló, hogy miért használtam azt a szót, hogy porhanyós. Abban a pillanatban – s ha addig nem lettem volna kővé dermedve, ettől biztos megdermedek –, amikor Klotild kisasszony haja kibomlott, valami cukros, meleg, otthonos illat csapott meg, szakasztott olyan, amelyet kiskoromban éreztem a konyhában, amikor megcsapott a kemencéből kivett diós, mézes aranygaluska illata. És láttam is, amint anyám keze porcukrot szítál... Valamire. Hiszen aranygaluska nem volt a tanáriban, porcukrot pedig senki sem szítált.

Más történt, nem kevésbé csodás és hihetetlen.

Klotild kisasszony teste megvonaglott, s én nem tudtam mire vélni a mozdulatot, hiszen az, amire gondoltam, az olyan képtelenségnek tetszett, mint az, öreg barátom, amivel egészen megkötyagosítottad szegény Sípos urat, miszerint vannak éjszakák, melyeken megjelennek Kolozsváron a történelemben e helyen megépült hőemberek teljes számban. Hogyan is gondolhattam volna, hogy való lehet az, ami először ötlött az eszembe, vagyis hogy Klotild kisasszony megoldotta szoknyája övét, s azzal a kígyózó mozdulattal lecsúsztatta magáról. Az iskolában, a tanári szobában! Ugyan már!

Márpedig ez történt, Holló barátom.

Ez persze csak később tudatosodhatott bennem, hiszen... igen, igen, később, mert hányszor, de hányszor képzeltem el a rövid jelenet minden másodpercét, sőt tized-másodpercét, úgy rakván össze, mint irtatlan gobelint, százezer öltésből... hiszen a következő pillanatban azt hittem, álmodom, a szemem káprázik, a képzeletem játszik velem csúfondáros játékot: Klotild kisasszony keze gyakorlott női mozdulattal végigfutott fehér atlaszselyem blúza gombjain, a blúz szétnyílt, s hátra is csúszott nyomban, ahogyan, bocsásd meg e hasonlatot egy klasszika-filológusnak, ahogyan a pun hadak nyilhattak meg, hőkölhettek hátra a római falanx előtt. S a blúz, esküszöm!, nemcsak úgy lehullt a Klotild kisasszony sarkához, hanem lelibeggett, mintha valami fékezte volna esését, mintha vízben szétterülve merült volna alá.

– Ugye, nem nevet ki, Holló úr? – szakítja félbe az elbeszélést egy pillanatra Manó úr; de Holló úr mélyebben hallgat, mint valaha, Manó úrnak pedig esze ágában sincs félbehagyni a történetet.

Akkor már egy vadidegen, sose látott, csodaszép fiatal lány állt ott a terem túlsó végében, a tanári asztal mögött. A szék, az ő rendes széke, illetve nem ennek a csodálatos szépségnek, nem ennek az angyali teremtménynek – kérem, ne nevéssen ki, Holló úr! –, hanem a lapos deszkakerítés Klotild kisasszonynak a széke eltakarta őt derékig. Dejsze volt anélkül is látni és... erre csak a franciáknak van szavuk... *savourer!*... szemmel inni, innyel látni, hangot felitatni, egész lényünkkel érezni... de hagyjuk!, volt mit látni enélkül is. Két gömbölyű, tejfehér váll, esküdni mernék, hogy egy nagyon picit szeplősek, pedig azt nem láhattam abból a távolságból, s el sem tudom képzelni, miként pillanthatnám meg valaha is! A kombiné fehér selyem vállpántja s a ruhadarab tompa ragyogása a... igen, akkor vettem észre, hogy a tanári szoba vala-

mennyi függőnye be van húzva, s az azokról visszaverődő lámpafényben enyhén fűzöld a fény... szóval, a fűzöld fényben! És ha már ennyit elmondtam, el kell mondanom azt is, amit pár perccel később példátlan és páratlan helyzetben leplezetlenül láthatam, de akkor még elrejtette előlem a fűzöld fehér selyem; amit később elképzelni próbáltam, a tojásdad keblek, nem nagyobbak és nem kisebbek, mint amilyeneket Botticelli álmodik rá hamvas tavasztündérére vagy Ridolfo Ghirlandaio rejt súlyos drapériák alá.

A zenében vannak tán ilyen paradoxonok, mert az életben vannak, és ezek az igaziak, melyekért igazán érdemes élni egy férfinak!, amikor elképzeljük a látás beteljesülése után a látás előttiit! A prelátást, s most örvendek csak igazán, hogy nincs itt a cinikusságában szeretetre méltó Szamossy doktor barátunk, hogy ebből megalkossa a prelátus szójátékot... Hol is tartottam?

Holló úr megvárja türelmesen és némán, amíg Manó úrnak eszébe jut, hol is tartott az elbeszélésben.

Akkor azonban az események messze megelőzték a felfogás és befogadás gyarló képességét! A következő pillanatban Klotild kisasszony keze eltűnt a hajsátor alatt, mint ha vissza akarná tűzni a tarkójára, pedig csak a fülbealóját húzta ki a fülcimpájából – akkor tudtam meg, drága Holló barátom, hogy ezek a kis női bizgentyűk leszerelhetők! –, s azokat is lepotyogtatta a zöld posztóra a hajtűk mellé. És akkor, igen, akkor haladéktalanul, gyorsan, mintha csak azért sietett volna, nehogy meggondolhassa magát, úgy bizony, az addigi mozdulatok lassúak, mintegy vízben fogantak voltak, ez pedig gyors, nyers, kérlelhetetlen: áthúzta fején a kombinét, s szinte ugyanazzal a mozdulattal, amivel az asztalra dobta, így van, odadobta, lecsatolta a melltartóját.

Nem részletezem tovább, hiszen messze még a történet vége: Klotild kisasszony meztelenre vetkőzött a tanári szobában, melynek ajtaja nem volt kulcsra zárva. S ahogy sorra megszabadult a maradék ruhaneműjétől, úgy lett egyre idegenebb a maga szépségében. Azt kéne mondanom, hogy franciaságában, de hát ez nem igaz. Egy nem francia és nem magyar, egy náció nélküli szép lány lett belőle. Szeme ferde metszéssel nevetett, s mindennek látszott, csak rövidlátónak nem, tagjait lágy, simogató mozdulatokra metszette valami élőlényeket formázó Hoffmann-mesehős, varázsló, démon vagy öreg asszonybábu faragó, aki kiteszi keze művét a kerek erdő éji tisztására, ahol szellemek lehelnek belé életet... Érted, öreg barátom, ugye, érted!

Holló úr némán bólint.

Mindamellettem emberibb és... ha szabad így kifejeznem magam, klotildabb már nem is lehetett volna... hiszen amikor lehúzta a bugyiját, az asztalra tette, négyrét hajtogatta, s betette a nyitott tankönyvbe, mint valami könyvjelzőt, a könyvet pedig becsukta, s azzal a mozdulattal tolta félre, amelyet csak mi, tanárok teszünk a katedrán, ha valamit befejeztünk, s új foglalkozásba kezdünk.

Ő pedig haladéktalanul, de csöppet sem sietősen bele is kezdett az új foglalkozásba. Hogy nem gondol azzal, hogy rányithat valaki, az napnál is világosabb volt előttem, amint ott álltam a kissé kibomlott ÁZSIA-térkép mögött, s a szemem sarkából érzékeltem a fekete betűket: *Dél-kínai-tenger*. Nekem azonban eszembe jutott, s gyors pillantást vettem az ajtóra, nincs-e benne a kulcs, hogy ráfordítsam. Nem volt benne. Az ajtó nyitva volt, már úgy ért, hogy nem volt bezárva, én pedig akkor azt hittem, örökre elfelejtem azt, hogy őt is s engem is, aki őt lesem, rajtakaphat valaki, hiszen lassan, biztosan, királynői méltósággal föllépett a székre, onnan az asztalra, s elindult lassan felém, akit nem láthatott.

És nekem azóta se éjjelem, se nappalom. Mert jön, közeledik, szívós nád, bambusz-nád termet, és dús, bozótos, trópusi őserdő ott, ahol őserdőnek kell lennie az asszonyi testen a természet rendelése szerint. És ruganyos madárléptek! Még hogy dőlt kazal, kopp-kopp-csossz. A győztes diadalmos léptei a megszámlálhatatlan önkéntes behódoló előtt. Ez a járás, ez a lépegetés csak képzeletben lehetséges. Az övében, s mert ott megfogyanván, az életben is megvalósul, akár az utcán nyakig öltözötten, akár anyaszült meztelenül egy tanári szoba zöld posztós asztalán. És az enyémben, aki látom utcán vagy... hát nem hihetetlen, öreg Holló barátom!... abban a nagy szürke szobában, mely sose látott meztelen asszonyt, könyvek és térképek közt, melyek sose láthatnak beteljesülő szerelmet, hiszen annak nem ott, ÁZSIA térképe, a Vörösmarty Mihály és Arany János gipsz mellszobra vagy az iskola féltve őrzött sárgaréz fizikai kísérleti eszközei közt, vagy a méter hosszú kémcső előtt, mellyel igazgatónk a Torricelli-úrt mutatja be a fizikumban, s amit azért tart a tanáriban, mert állítólag nehéz volna újat beszerezni, ha eltörne.

Az újdonszerű Klotild kisasszony pedig csak jött, aztán megállt, s én dermedten alapítottam meg magamban, hogy az igazgató úr széke előtt áll. A székek szemközt, az asztalon könyvek. És akkor begörbítette a lábujjait, valóban mint a madár, s a könyvhalmot letolta az asztalról. Még jó, hogy a könyvek csattantak, puffantak, különben tán meghallja a kisasszony a belőlem kiszakadó megkönnyebbült sóhajt. Neked tán el se kell mondanom, Holló barátom, hogy mi vált olyan világossá bennem, mint augusztusban a szentjánosbogár! Az, hogy immár féltékenyen lesem a kisasszony minden mozdulatát, s amikor az igazgatói széknél megállt, úgy ragadott mellem a féltékenység, mint buta filmekben a pandúr a rablót.

Ó, milyen gyönyörűséggel néztem – egyszersmind titkos szorongás munkált bennem, de ezt is csak utólag állapítottam meg –, amint lassú jártában földúlja az asztalt. Lábujjával lepöccint könyvet és ceruzát, lábkörmével fölűti a kalamáris fémkupakját, belemártja nagylábujját a lila tintába, s kövér pacát ejt a zergeszakállas, tisztaságmániás számtantanár noteszére, olyan ügyesen, hogy a tinta össze ne maszatolja a posztót. És, ezt képzeld el, Holló barátom, a zergeszakállas szoknyavadász illetén megbüntetése után megszárogatta a tintát a lábujján, ide-oda forgatva a sarkát. Rázta, lebegtette, levegőztette! S ez eddig rendjén van, de folytasd csak gondolatban a mondatot, Holló: szárította a tintás lábujját, meztelenül, a tanári szoba nagyasztalán, kulcsra sem zárt ajtónál! Zavartalanul!

Aztán továbbindult, s bennem az érthetetlen elégtételérzetet a szorongás váltotta fel. Közeledett ahhoz a helyhez, ahol én ülök.

Odaért, s én sose tudtam, melyik volt az a perc, amikor véresre haraptam az ajkam, de csak az lehetett az. Odaért, ott volt a székemmel szemben, nekem háttal, a szék és közte az a könyv, amiért visszamentem az iskolába. Állt, s véle együtt állt az idő. Háttal volt, mint mondtam volt, úgyhogy kidughattam a fejem a térkép mögül, illetve hát... kihúzhatta a fejét a homokból a strucc, akivé váltam, s aki, csodák csodája, ettől láthatatlanná lett.

Azt hiszem, sokáig állt ott. Tisztán emlékszem az alakjára, a csípejére, amint rárajzolódott a világos függönyre, s arra a művészien megvilágított árny-fény-képre, ami abból feslett ki, hogy felülről kapta a fényt, válla a medencecsontjára vetette árnyékát, tompóra domborulata a combjára vetült, kúpos árnyék!, egyszersmind diadalmos török félholdként ragyogott rajta a függőleges metszés, mely elhelyezkedésénél fogva épp a legrejtettebb fertálya az asszonyi testnek... A még annál is rejtettebb előtt... Fény

esett a sarkára, éles, hiszen ezek az árnyékok a testén egy fényességbe burkolt testen kúsztak le-föl, mint tépett, átlátszó tunika.

Sokáig kellett ott állnia, hiszen megcsodáltam őt, s közben csípős szagú izgalom-izgadság ömlött végig rajtam... Ne neved, barátom, én olyan gyönyörű női fenéket még nem láttam... Nem tudom, nem is akarom elmondani, de ugyan mit tudhatsz te erről, aki az operában balett-táncosnők százainak fenékét láthattad. Ha érted... s ugye, megértetted?, csak ezzel a paradoxonnal tudom kifejezni azt, hogy egy asszony combja, fülcimpája, fenéke csak akkor és csak egyszer igazán szép, nevezetesen, ha rátalál arra a szemre, melynek őt látnia kell... Számomra, drága Holló barátom, egy lányfenék van a világon, az övé.

– Miért gondolod, hogy egy másik ugyanilyen, az én látásomnak rendelt fenék nem létezik? – kérdi Holló úr, s mintha az idom fenn volna a hideg kolozsvári levegőben, fölbámul oda, ahol kerge szél csavargatja a hópelyheket a lámpafényben.

Manó úr azonban már se lát, se hall!

És akkor történt az is, amit nem értek, s tán sose fog megvilágosodni előttem az értelme. Klotild kisasszonynak egyszer csak meglendült a tintás lába – hallod ezt a két szót így együtt, Holló barátom: a tintás lába! –, s a nagyujj megérintette a könyvem címlapját.

– Van tehát tőle egy lábujjlenyomatod? – kérdi Holló úr, akinek mintha csak megszólalni lett volna nehéz.

– Igen, úgy van! – kiáltja Manó úr. – Látod, erre sose gondoltam. Pedig, nos igen, a könyvet, rajta az ujjnyomot őrzöm, megnéztem... ne neved ki... megszagoltam... Tintaszagú volt, s már semmilyen. De a redők, a bőr bordázata, a lenyomat! Igen, úgy van, úgy van, ahogy mondd.

A Szamos partján állnak – hogy kerültek oda a Malomároktól? – a szürke galamb deszkakerítés mellett, mely mögött hosszú ház nyúlik bele a fekete udvarba, a Szamossal párhuzamosan; annak legvégében, ott lakik, a Közvágóhid téren, éppen a vágóhíddal szemben, Holló úr, a hallgatag hegedűs.

Azt hiszem, azzal teszek legjobbat ennek a vallomásnak, magamnak s bizonyára neked is, Holló barátom, ha itt abba hagyom. A lánydúlás sokáig tartott még, s nekem sikerült úgy kisonnom az ajtón, hogy nem vett észre. Lepöckölt tollak és tolltartók, könyvek és tanári noteszek, hátradöntött székek győztes csatateré az utolsó látvány, amit a szobáról őrzök, és persze ő, akinek a felöltözködését nem vártam meg. Bánom, Holló, bánom! S ezért szégyellem magam egy kicsit, mondd, szégyellnem kéne?...

Másnap első órám volt, s az utolsó pillanatra időzítettem az érkezésemet az ébren töltött éjszaka után. Szerelmes voltam! Olyan szerelmes, hogy hajnal felé kimentem a néptelen Barom vásártérre. És üvöltöttem.

És miben különbözik az ember a baromtól? Abban, hogy számító. Nyolc előtt öt perccel a pedellusba ütközöm a kapuban, feldúltan sietett kifelé, ám a rossz hír hozása nagy csábítás, a szenzáció által egy kicsit magunk is szenzációsakká leszünk, ezért aztán a kérdésemre, mi történt, Vince, hova ily hevesen?, szavamra ilyen körmönfontan fejeztem ki magam, nyomban megállt, s mesélni kezdett, hogy éjszaka betörték a tanáriba, csak azok a bitang nyolcadikosok lehettek, a b-sek, összevissza dobáltak mindent, ki tudja, mit vittek el, a tanári noteszokat a szekundákkal, azt biztosan, úgyhogy siessen csak a tanár úr, hiszen a tanár úrnak is bizonyára eltűnt valamije, és a többi!

Nem siettem, hanem csalódást éreztem! Ez azóta is annyira érthetetlen, kedves Holló barátom, hogy tán csak te, aki művésznek közt forogsz, s szűken mért szavaid nem

zavarnak meg a dolgok pontos megfigyelésében, csak te lehetsz ennek megértője és megmondhatója: miért éreztem csalódást, amikor megtudtam, hogy nem kapták rajta a tettest. Hiszen mindent kívántam, csak azt nem, hogy Klotild kisasszonyról kiderüljön az, ami csak az én s most már a te titkod is. Hiszen tudván tudtam, hogy ha fény derül tetteire, még tán az országból is el kell vándorolnia, nemhogy Kolozsvárról, mely épp akkora, hogy a pletyka egy nekifutásra öntse el, mint gyors hegyi patakok medrükben a lecsizolt követ. Egy ilyen szörnyű bűnnel vagy teherrel csak Budapesten lehet eltűnni az emberdsungelben, vagy... s erre a gondolatra ész nélkül elkezdtem rohanni fölfelé a főlépcsőn... vagy visszamenni Franciaországba! Förtelem és pokol, annak minden elméleti kínja, hiszen tudjuk mi azt, kedves Holló, hogy a testi fájdalom egyszeri és elviselhető vagy unalmasan halálos, igen ám, de a megfoghatatlan, az alakatlan rémei a léleketek, ahogyan Vajda János írja!

Bezuhantam az ajtón, s pillantásom a sarokban valamiképpen összeterelet zergékre emlékeztető tanárnőkre esett. És volt köztük egy, a legártatlanabb, a legbambább és legcsúfabb: Klotild! Könnyebb elképzelni, barátom, hogy az ember egyszer leszáll űrhajójával a Nap felszínére, vagy hogy időgépén visszatér az ókori Rómába, hogy Marcus Aureliusszal parolázzon, mint azt, hogy a dúlást – nyoma sem volt már, rendbe rakták a tanári szobát – ez a bégetésre álló szájú, bogarász szemüveglencsét viselő, testet öltött ijedség és megilletődöttség követte el. Hiszen még levetkőzni sem tud, testének nincsen olyan állapota, amire azt lehet mondani: meztelen. Tisztálkodáshoz, ahhoz leveti ruháját, az asszonyi meztelenséghez azonban férfitekintet kell, s ennek ott, a többiek közt, középen, a legvédelettebb helyen, nem futja férfiszemre.

A történetnek vége, barátom.

Elmondhatnám még, miként lestem őt, gondosan vigyázva, hogy sose találkozzék a tekintetünk, s ha latin vagy francia stilisztikai kérdésekben hozzám fordult tanácsért, mint rendesen, miként próbáltam egykedvűen belenézni az egykedvű, kifejezéstelen szempárba, amit mulatságosra kerekített a két kiserelt távcsőlencsére emlékeztető szemüveglencse. Hogy egyedül maradván, úrnőjébe szerelmes, őrjöngő, láncait tépő helótaként keressenem azt a másikat, aki sehol sem volt, csak az én képzeletemben. Hiszen utánabámultam a tanáriban, az utcán, titkon követve hazáig, és elképzeltem az elszabott szoknya alatt, a többnyire ráncot vető harisnya fölött, a derekat egybeszabó meleg ruhák alatt a fenséges domborulatot, a két halmot, a hófehér, picit szeplős ikerpárt; de nem volt ott, nem volt sehol. Eltűnt nyomtalanul, csak bennem volt, bennem élt, mint gyönyörű szurdokkal elválasztott alabástrom ikergömb... Kicsit szeplős.

És amikor már nem bírtam képzelettel, miként fogant meg bennem a gondolat, hogy ami egyszer megtörtént, az megtörténhet újra...? A tettes visszajár a bűn színhelyére, mondaná Samu úr, a közhelyek tudora, akit tán épp azért szeretünk, mert soha semmit nem tanult és nem fog megtanulni barátaiból bölcs, balga gyülekezetében. És akkor elkezdtem módszeresen követni őt, és tudok róla immár mindent, ami lényegtelen. Hová jár élelmiszert vásárolni, hol veszi divatjamúlt ruháit, ki a legrosszabb varrónő Kolozsvárott, hiszen csináltat is néha ezt-azt magának, s nem képzelhető el, hogy azt mondja: aztán rosszul álljon, Matild, kérem! Tudom, hogy a varrónőjét Matildnak hívják. Tudom, hogy nem szeret céltalanul sétálni, s megesett már az is, hogy utolsónak maradt a tanári szobában, s én a folyosón meglapulva, bebecsukló térddel azt ismételtettem magamban, hogy most újra, újra varázslat lesz. De nem lett, nyílt az ajtó, s ő kopp-kopp-csosz!, elcsattogott, elvitte azt, aki volt, vagyis lehetett volna.

Hogy miért nem beszéltem vele másról is, mint stilisztikai kérdésekről s más tanári

semmiségekről...? Hogyan tehettem volna meg, drága barátom? Áruljam el, leplezzem le magam, hogy véletlenül bár, de meglestem...? Vagy tán érjek el férfiúi sikert Klotild kisasszonynál, holott nekem nem órá lett volna és lenne! szükségem, hanem arra a másíkra, aki eltűnt, mint az etruszk írás titka, s ahhoz tán egy új, még meg sem született Champollionra volna szükség, hogy kifejtse őt a rébuszból, a rejtélyből, mely, úgy látszik, egyszer mutatta meg magát, s örökre alámerült, elnyelték a végtelen vizek?

És csak azt ne mondd, de látom, bölcsen s tán értőn hallgatsz!, hogy a rosszul álló, fityegő ruha alatt az én képzeletem dédelgette kebel és fenék domborul, hogy a kézben, mely ott rángatózik idegbetegforma a zöld posztós asztalon, vagy a gyűrűjével gurigázik, örületbe kergetve a fél tanári kart, abban a kézben benne van a mozdulat, amivel négyrét hajtja a bugyiját, s úgy teszi bele a francia nyelvtanba, mint könyvjelzőt. Mert sem a test, sem a mozdulatok nem voltak meg többé, ezek hasonmásával pedig nem akartam találkozni, már föltéve, hogy elnyertem volna őket, amire semmi biztosíték nincs, hiszen a bambaság és együgyűség szörnyű őrszemei állják el mindenfajta közeledés útját. Hiszen ha én nem közeledtem is, láttam, hogy kollégák megpróbálják megudvarolni, s öreg fakéregként válnak le róla kisvártatva.

Nekem a bosszú és a diadal kisistennője kellene, aki lerúgja az asztról az igazgató könyvét, szétdúlja a tanári szoba óriási asztalát, pacát ejt és lábujjlenyomatot hagy a könyvemen. Aki csúfondárosan fenekét mutatja a székeknek, melyek tulajdonosai ezzel a mozdulattal meg is jelennek, ott vannak, mint rendesen, nappal. Hogy megmutatja... de hát nem mondtam el mindent, mit tett akkor este a kisasszony, ez a fenséges tündér, kinek mit és hogyan mutatott meg... a képzeletedre bízom, Holló barátom!

Adj tanácsot, kérlek! Hiszen te... nem is tudom... legalább annyit mondj meg, épeszű vagyok-e még? Szerelmes vagyok? És nem olyasvalakibe, aki csak képzeletemben él? Mert ott van nap mint nap hús-vér valóságosságban, és nincsen ott. Nekem nem Klotild kisasszony kell, de rettegek attól, hogy ha elnyerném figyelmét, őt kapnám meg csupán. És ez a félelem már olyan görcössé kövesült bennem, mint kitörés után egymásra rétegződött, megállapodott, de még izzó lávahömpölyök. Mit tegyek, Holló barátom?

Holló úr hallgat, mélyen és sokáig, pedig érezhetné, hogy ez a kérdés igaz, nem költői, ez választ vár a szakadó kolozsvári hó csöndjében, a zizegéstelenben. És várakozik Manó úr is, nemhiába ismeri évek, évtizedek óta barátját, tudja, hogy ha lesz válasz, arra kitartóan kell várakozni, s akkor az valóban válasz lesz, nemcsak afféle tessék-lássék szófia beszéd. És nemhiába várakozik. Holló úr méltó választ ad, jellemzőt az operaház hegedűsére, aki nem lett nagy művész, s csak ő tudja, melengetett-é magában efféle becsvágyat, méltót ahhoz a művészhez, aki ott ül az első hegedűs mögött a második sorban, belül, a zenekari árokban, s kerül ő talán még előbbre is egy sorral, ha megéri.

– Várj – mondja Holló úr. – Várd ki az összes szünetet, amit nem ad meg semmiféle partitúra, még azt sem tudhatod, miféle partitúrából és mit játszol. Csak egyre vigyázz: ne vágj be egy pillanattal sem előbb.

Holló úr ezzel megfordul, nagy nehezen betolja a léckaput a sípcsontközépig érő hóban, s elindul elköszönés nélkül befelé a mély, fekete udvarba, magára hagyva Manó urat, hogy ő is hazatérjen a Krizbai utcába, a Barom vásártér mellé, ahol az 1-es busz hörgi útjait a Dermata felé.

Manó úrnak fáznia kéne. Hosszú ideje hagyták ott a *Sípost*, benne Sípos urat, a fogadóst, akit nyilván még mindig a történelem valamennyi kolozsvári hőemberének nagy seregszemléje foglalkoztat, hacsak nem alussza már rég az igazak és tiszta lelkiismeretűek álmát. Manó úrnak ráadásul beszívárgott a porhó a magas szárú cipőjébe, s átmedvesítette vastag harisnyáját. Ő azonban nemhogy a Krizbai utca felé venné útját, noha, igazat szólva, arra indult el, de a Közvágóhíd tér közepén megállt, mint megdöntött szobor, s csak állt-állt, aztán hirtelen sarkon fordult, s most ott siet immár a Bocskai téren át, a Nemzeti Színház felé, kiér a Deák Ferenc utca sarkára, s kis kanyart téve befordul a Bethlen utcába, s szaporázza tovább, havat tiporva, a Bethlen bástya felé. De még a Király utcánál sincs, amikor léptei meglassulnak, s mintha a természet ezt jeladásnak venné, a havazás alábbhagy. Nagy, árnyékot vető pelyhekben hulldogál a hó.

Nézi a sötét ablakszemeket a túlsó oldalon. Két fekete téglalap, rövid oldalára állítva. Ott van, az ablakok mögött a hónapos szoba, amit Klotild kisasszony bérel, s Manó úr nem először áll ábrándozásba csavarodva a lámpafényben... Illetve dehogyis!... Hiszen addig sose merészkedett oda, a két fekete ablak szemléjének téve ki magát. Messzebb állt meg, ötven-száz méterre, rézsútosan, onnan nézte a látószögtől megkeskenyedő ablakot, hogy kisvártatva elballagjon, elsomfordáljon, kemény cipősarokpogást verve elmasírozzon az ellenkező irányba.

Most azonban ott áll. Az ablakkal szemben. A kimondott szó? Az elbeszélés során rendezett gondolatok? És átmeneti időre rendezett érzések? Megregulázott fájdalom? Tanácstalanság? Búcsú és leszámolás? Minden együtt!

Klotild kisasszony rég alszik, állapítja meg. A szemén viselt két látcsövet gondosan letette az éjjeliszekrényre, nyilván a fal felé fordult, s a jobb oldalán fekszik, ahogyan gyerekkorában taníthatták. Úgy egészséges! A szobában téli alma illata, s a szabályos lélegzéstől egyre nehezedő levegő. A tűz már leroskadt a kályhában, a parázs összeomlott, a szikrafogó rácsán át néha vörös fény szisszen fel, ha szél támad, s befúj a földszintes ház kéményén a magasságszintig. Manó úr már azt is tudja, hogy az ablakpárkány jó egy arasszal magasabban van, mint az ő feje búbja.

A sötétítő függönyök barackszínűek, csak az éjszakában feketék. Hogy is képzelhető el, hogy egy nő, aki vénkisasszonnak született, más függönnyt szerez be, mint barackszínűt! Vagy ha nem ő vásárolta, akkor addig keresett hónapos szobát, amíg olyat nem talált, ahol ilyen színűek a függönyök. Vénkisasszony! De hiszen az nem lehet! Akkor ő, Manó úr nem állna itt, nemhogy fázva, inkább lázban izzva, hanem halkan horkolna a Krizbai utcában, de nem, nem, hiszen vakáció van, úgyhogy olvasna, egészen biztosan olvasna, a pajkos Balzacot, a misztikus pillanatokat, a varázslást kedvelő Mikszáthot, vagy vakáció lévén visszarévedne gyerekkorára, s elővinné az *Egri csillagokat*, a második kötetet, hogy ha háborút nem is, de egy csatát nyerjen legalább képzeletben.

Fekete hullámvászon vonul át a fekete függönyön. A szeme káprázik? Vagy óriási madár szállt el az utca fölött, s annak szárnya vetett árnyékot a feketére? Manó úr felnéz, csak a hó szítál újfent aprón, befejezvé az ő hőemberré változtatásának művét, mintegy porcukorral hintve be az alkotást. És Manó urat újra megcsapja az aranygaluska meleg szaga, ott, a Bethlen utcában, az éji hőszítálásban. Az illat erősebb és... kellemesebb, mint valaha! És olyan, mint akkor este a tanári szobában volt.

A fekete hullám újra átvonul a függönyön, megtöri a téglalapot, keskeny, világosabb hegyesszöveget nyitva rajta. És Manó úrnak, aki mindenhez hozzátanult már az életben,

csak a vészhelyzetekben való cselekvéshez nem, megbénul a lába, mozdulni sem tud. Lekésik minden kellő pillanatot, ahogyan Holló úrnak mondta.

Pedig már az ablakkilincs csikordulásának semmivel össze nem téveszthető zörejét is hallja. Az ablak nem világosodik ki, de feketesége megszűnik, tűzrózsaszín, s rajta egy fehér alak. Nem szól, állnak némán, nézik egymást, Manó úr legalábbis biztos benne, hogy ő a nyitott ablakban álló fehér alakot nézi. És hirtelen megérzi azt, amit nem érezhet, a meleg szobába beáramló hideg kolozsvári levegőt, amint lefolyik az ablakpárkányon, s körülvesz két meztelen bokát. Miért olyan biztos benne, hogy Klotild kisasszonyon nincsen papucs?

Aztán megindul, át az úttesten, mint aki csak álmodja a térdig érő havat.

Az ablak alá érve felnéz. Ő az! Kibomló haj, duzzadt száj, ferde vágású szem. Fehér hálóinge szabadon hagyja a nyakát, a vállát. A hálóing kivágását kézzel kivarrt lyukak csipkézik körbe, s ezekben, mint játék szövőszéken a fonál, fényes fehér szalag bujkál, csokorban fogva össze elől az inget. És Manó úr, akiről igazán nem mondható el, hogy szakértője volna az efféle praktikáknak, tudja valahonnan, hogy a masnira kötött pertlit elég meghúzni, hogy az ing a viselője lábához csússzék.

– Viens! J'en étais sûre, que tu vienne à première neige!

Ez tán nem elég, ezt akárki mondhatja! A rút, a lapos, a rövidlátó Klotild kisasszony is. Manó úr mégis komikus mozdulatot tesz, mint a futómadár, melynek van szárnya, ösztönei emlékeznek még a röpülésre. Megemelkedik, s majdnem azt mondja: mennek én, de hogyan, nem érem föl az ablakot.

A jelenés eltűnik egy pillanatra; a kisasszony lehajolt, s a következő pillanatban kötélhágcsó gördül a Manó úr lábához. Kötélhágcsót pedig nem árulnak sem Kolozsváron, sem egész Erdélyben! Tán már Európában sem! Ilyesmit csak beszerezni lehet, elmagyarázni valakinek, hogy az milyen, s megrendelni. Manó úr pedig mint alvajáró elindul a pár fokon fölfelé, s azonmód, havasan, mint roppant hóember, bezuhan a kisasszony ablakán. A kisasszony pedig gyorsan felhúzza a kötélhágcsót, ami szakasztott olyan, hacsak nem azonos azzal, amit az operában használnak, alig egypár lépésre onnan, ahol most vannak, a Bethlen utcában, s amelyet Holló úr, ha megkérnék rá, könnyen kikölcsönözhetne a kelléktárból. Mit meg nem tenne neki a kellékes, hiszen bármeddig képes elhallgatni az ember keservét, kevéske örömét, ha egyszer megered valakiből, legyen az kellékes az operában vagy a latin nyelv és a stílusztika tanára a gimnáziumban.

Manó úr érzi, hogy gyors kezek futnak le kabátja havas, fagyos gombjain, a kabát hátrahanyatlik, forró karok fonódnak a nyakára, s hallja magyarul is:

– Tudtam, hogy eljössz az első hóval!

Aztán újra franciául:

– Oh, comme je t'aime! Homme de neige. Fonds toi, homme de neige!

Manó úr újra az utcán van. Reggel négy. Semmi se mozdul, csak a hó hull szakadatlan. Nem siet emlékezetébe idézni minden szót. Azt, hogy: most menj, de holnap várlak!, vagy azt, hogy: ezek? – s e szóhoz a csodalány türelmetlen, magabiztos mozdulata szegődik –, ezek az ostobák, a háziak kikötötték, hogy férfi ide nem teheti be a lábát! Quels sots! Még magán érzi a forró karokat, az izmos lábat, mely eltolja őt remegőn, hogy a következő pillanatban mélyen, lágyan és öblösen nyiljék meg előtte. Trópusi kikötőjébe fogadva a harci csónakot.

Viszi magában, s a hó már a térdéig ér. A Deák Ferenc utca a Főtér felé fehér da-

masztabrosz. Sose volt még ilyen éjszaka! Volt, de az ostoba emberek alusznak reggel négykor, ilyenkor a legszörnyűbb az ébredés és a legnehezebb az ébren maradás, ha addig nem jött álom az ember szemére. Aztán megmozdul valami a ház falánál! Kint feledett kutya fedezi fel szövetségését, az embert, s próbál hozzászegődni. Keservesen, el-elmerülve szökdécsel, végül megfeneklik. Feladja, visszagömbölyödik a kapu kérvető kövéhez.

Manó úrnak át kellene vágnia a Bocskai téren, ha hazaigyekszik. Miért a Bethlen utcában folytatja útját a Kossuth Lajos utca, a Kereskedelmi és Iparkamara épülete felé? Nem értené, ha eszébe jutna a kérdés. Alkalmasint azt válaszolná, hogy fél kimeni a tágas térre a meghitt utcácskát kívánó boldogságával. A boldogság sikátorokban bujkál még az olyan büszke városokban is, amilyen Kolozsvár!

Azokra az egy szótagú szavakra sem akar visszaemlékezni, melyeket a megszeppent bosszú angyala mond: non!, non!, oui!, oui!, és így tovább, sokáig. Nem akarja hallani még az elfojtott sikolyt – nehogy ezek az ostobák meghallják!, tudják is ezek, mi a szerelem!, ezeket a gólya hozta!, s a gólyát várják!, s nevetett hozzá –, s nem akarta látni a kiontott vért. Mint a tanári szoba kalamárísának lila tintája. Nem baj, nem baj! Ugye szép vagyok!? S ezzel a kisasszony hasra fordul, s Manó megpillantja, megszemléli, megérinti azt, amiről már azt hitte, hogy csak ő képzelet: a tomport, pontosan azt, nem egy akármilyet!

Hát már sose áll el a hó?! Nem mintha kívánná, hulljon csak; de olyan furcsa! Az ember életére olyan kevés csoda esik, s ő kettőt használ el egyetlen éjszaka?!

Manó úr csak áll a Deák Ferenc utca közepén, lovas szán fordul ki a Bolyai utcából, s tart feléje. A ló lassan küzd előre magát a hóban, a szán túrja a havat, nem siklik rajta. Eszébe jut – ilyen hálátlan tud lenni az ember a csodáihoz! –, hogy azt a mozdulatot is látni akarta, amint az ő keze hajtja négyrét a bugyit, s teszi be könyvjelzőnek lehetőleg egy olyan könyvbe, amibe olyasmi nem kerülhet, nem holmi pajkos olvasmányba, hanem a *Sawageot*-ba, például a magyar–francia résznél, hiszen Klotild kisasszony örökké tanulni fogja a magyar nyelvet, már ahogyan késztetést érzünk, hogy új szavakat tanuljunk meg a mégoly jól megtanult nyelven, s akár örökre hagyjuk feledésbe merülni anyanyelvünk egy-egy szavát. Hiszen azt úgyis tudjuk, s valóban, ki ne emlékezne az olyan szavakra, hogy káposztacika! Pedig utoljára tán tízévesen hallottuk, s annak megvan már több mint negyven esztendeje.

Manó úr tehát azt képzelet el a Deák Ferenc utcában állva, a lassan törekvő lovas szánt várva, amit nem láthatott: miként hajtja négyrét a bugyiját Klotild kisasszony, s teszi be könyvjelzőnek a szótárba; s fölteszi magában, hogy holnap megkéri a kisasszonyt, hogy mutassa be ezt neki, azzal a kézzel, ami egyedül képes erre a mozdulatra, s ami úgy rejti azt magában, mint izomszövet az ujjcsontokat.

Ettől lesz végül és hirtelen olyan melege, hogy a boldogságot nem a téren, hanem a szűk sikátorban viszi tovább magában. És ezzel ér ki a Kossuth Lajos utcára, fordul arccal a Szentpéteri templom felé, nem látszik most oda, de ott van az, s indulna haza; de megáll újra.

És amit most tesz, az végképp érthetetlen. Bevág a Szappan utcába, mintha kerülni akarna a Széchenyi tér felé. Ez képtelenség! Fáradt már, de ha ezt nem veszi is észre, vagy nem akarja tudomásul venni, akkor már csak azért is a legrövidebb úton kéne hazamennie, hogy ágyba dőlje, a rárohanó első álom édességével kezdje elképzelni, ami vele történt, s aludjon bele a szonátába vagy nocturne-be az első ütem után.

Meg akarja kerülni a *Sípos* körüli egymásnak, egymás hegyére-hátára épült föld-

szintes házacskákat, hogy visszajusson oda, ahonnan elindult, mint klasszikus szerkesztésű művekben, melyeknek jeles tudora és tanára, a hely, idő és cselekmény egységének?

Ez még véletlenül sem jut eszébe! Jóllehet, épp rá volna igazán jellemző. De hát Manó úr beteljesülten szerelmes, s ez a szokatlan érzés még az ő nem mindennapi stílusérzékét is elködösíti, mint éjszaka és hó a messzi Szentpéteri templom tornyát.

A Szappan utca szűz havának meghágása vonzza? Szűz hó borítja a Kossuth Lajos utcát is, csak hogy a hótakaró hullámos, árkokat szántottak belé éjféli járművek, s noha ezeket rég belepte a havazás, a dűnék megmaradtak. A Szappan utca viszont tükörsimán veri vissza a sarki lámpa fényét.

Nem ezért vág bele az újabb sikátorba Manó úr, eszébe sem jut később, hogy eltűnődjék, miért ment arra. Hogy megtörténjek a legborzasztóbb csoda, ami csak megtörténhet az emberrel, a harmadik azon az éjszakán!

Sőt meg is bánja, amint belevág az erősen balra tartó utcácskába. A térdig érő hó ott térdén fölül ér. A szeszélyes szélrohamok torlaszt emeltek a jobb oldali földszintes házakról és a bal oldali egyemeletes házról lesöpört hófölslegből, megtetézve azt, ami az égből szitált be oda, a Szappan utcába. El is határozza talán, hogy amint kiér a Brassai utcáig, visszafordul a Postakert utcán a Bocskai térre, hogy ott próbáljon hazajutni, ahol Holló úrral egyszer már – aznap éjszaka vagy a világ teremtése előtt! – elhaladtak. Vagy nem volna jobb végigmenni a Postakert utcán, tovább a Mikes utcán, onnan a Dézsma utcán át jutva el a Mészáros utcáig...? De nem folytathatja. A sarokra érve meglátja a hőembert.

Ott áll a *Sípos* ablaka előtt, pontosan ott, ahová Holló úr kimutatott, s ahol éjféltajt még semmi sem állt. Ha valakinek eszébe jutott volna is hőembert építeni a kolozsvári éjszakában, annak nyoma maradt volna a hóban. Ez a hőember azonban úgy áll ott, mintha a földből nőtt volna ki, vagy az égből bocsátkozott volna alá. Nem vezetnek hozzá nyomok, a hó lepedőselyem-simán terül el körülötte.

Manó úr villámsújtottan áll. Aztán ijedten, mit ijedten, pánikban! benéz a környező utcákba: sehol semmi! Egyelőre még ez az egyetlen példány! Pélány! Hiszen egy farknyi kétsége sincs afelől, hogy mégiscsak léteznek az a csoda, amiről Holló úr beszélt, miszerint egyszer egy évtizedben vagy évszázadban találkát adnak egymásnak Kolozsvár összes hőemberei, melyek a történelemben csak megéppültek!... Miért ne, ha létezhetett az a csoda, hogy Klotild kisasszony várja őt, kötélhágcsóval várja, őt várja, nem másvalakit, s ő valóban meg is jelenjék nála azon az éjszakán, mikor meg kellett jelennie?! Miért is ne, ha ő, a valójában szürke és jelentéktelen latin nyelvtanár volt képes fenséges hetérává, gésává, fuvolás lánnyá változtatni a jelentéktelen, rövidlátó, előnytelenül öltözködő francia kisasszonyt! Klotild kisasszonyt, aki mit sem sejtve, ám bizony tudva vág neki a világnak, hogy itt, az ő szülővárosában leljen rá arra a férfira, aki a bosszú mulatságos angyalává, csodás fenekű hajadonná emelje a jelentéktelenségből...?

Ha ez mind igaz lehetett, akkor miért ne volna igaz ez a hőember is itt, a *Sípos* előtt, az utcán?!

Manó úr nem babonás és nem bogaras ember. De meg kell várnia, hogy torkában dobogó szíve visszaereszkedjék a helyére, a mellkasába, s ő újra képes legyen körülnézni, megbizonyosodni, hogy egyelőre még csak egy hőember zuhant ide a történelemből a kolozsvári utcára, s higgadtan eldöntenie, hogy megpróbálja-e fölvenni vele a kapcsolatot vagy sem.

Mivel több hóember még nincs, ezt veszi szemügre.

Kúpos testű, fején nem cilinder, hanem döblec-szerű kucsma. Ha nem cilinder, akkor régi hóember lehet, mióta is visel az ember kürtőkalapot a történelemben? Hogy orra répa-e, s hogy szeme, szája faszénből van-e kirakva, azt nem láthatja hátulról. Feje egybe van szabva a nyakával, mintha sálat viselne, s épp tekerhetek is a nyakára valamiféle rongydarabot, ki tudja, mit viseltek a hóemberek mondjuk a tizenhetedik században! Teste onnan úgy szakad, vezet a hó szintjéig, mint pásztorok óriási báránybőr bundája, amit kifordítanak a zivatarban; vagy amilyet a Mikulások viselnek az anzikszokon.

Manó úr lassan megindul a hóember felé.

Iszonyú, milyen zajt üt az addig nesztelen hógázolás!

Ott van mögötte. Lehúzza a kesztyűjét, megérinti a vállát. Nem fondorlat, valóban hóból van.

Oldalazva, lassan dugja ki a fejét a hóember vállánál, hogy az arcába nézzen.

Mielőtt azonban istenigazából szemügre vehetné, olyasmi történik, hogy ezúttal valóban felkiált ijedtében.

A hóember megszólal.

– Tudtam, hogy visszajössz, Manó.

Sose hallotta ezt a fagyott torokból föltörő, árva jéghangot. Nem emberi hang. S a hóember mintha csak érezné, megköszörüli a torkát, s úgy folytatja.

– El kell jönniük! Az lehetetlen, hogy ne jöjjenek el, hogy ne történjék csoda! Hogy ne mutassák meg magukat, a történelem összes kolozsvári hóembere!... Mind! Egy éjszaka! Elég volna csak egyetlen éjszaka! Hogy lássa mindenki, hogy híre menjen, hogy itt legyenek még egyszer mind!... Hiszen itt vannak, csak nem látszanak. Én erre már rég gondolok, csak azt nem tudtam, miképpen lehetséges, hogy lehet azt megcsinálni, hogy ne valami rossz gyűlése legyen hitvány embereknek... És olyan biztos voltam, amikor kijöttem ide, hogy ma lesz a napja; de már nem vagyok olyan biztos benne... Lehet, hogy nem ez az az éjszaka, Manó? Te tudós ember vagy, nem művész, azok mind kótyagosak egy kicsit. Ugye eljönnek? Ha nem ma éjszaka, akkor mikor? Mikor?

Manó úr hangja is olyan idegenszerű, hogy maga sem ismerne rá, ha nem tudná, hogy ő beszél.

– Eljönnek, Gedeon, eljönnek! Lehet, hogy nem ma éjszaka!... Vannak csodák, hidd el nekem, velem már történt csoda... Nagy-nagy serege Kolozsvár összes hóemberének. Csak tán nem ma lesz annak a napja. Gyere, Gedeon, gyere be, megfázol.

– Te is ezért jöttél vissza, ugye? Mi másért jöttél volna?

– Ezért, Gedeon, hát persze hogy ezért. Gyere, rázd le magadról a havat, meg tudsz mozdulni? Gyere, itt maradok veled, megiszunk egy kancsó forralt bort. Történnek csodák, hidd meg nekem, csodák pediglen vannak.